

ahalegina. Editoreen Elkartek baldintza hauek onartu ez, eta bilera batera deitu zuen Administrazioa. Azkenean akordioa lortu zen: % 50ean baina 220 ale hasierako 280 haien ordeztu.

Arazoak adar asko ditu. Urtero diru-kopuru bera mantendu izanak (44 milioi pezeta) liburu gero eta ugariagoen ratioaren jatorria dakar. Bestalde liburu garesti (5.000 pezetatik gorakoak) eta merkeagoen artean alderik egon ez izanak kalte nabarmenak dakarzkien literatura hutsa kaleratzen duten argitaldariei.

Azken beltzean, dirulaguntzaren muina ezezik laguntzen kontzeptua bera jartzen da zalantzan. Gipuzkoako Diputazioaren erosketetan ere egon da puntu ilun nabarmenik, irizpideak eta epaimahaia agerira atera ez izanetik hasita.

Administrazioen iturriek gero eta agorrago diruditen une hauetan argitaletxeak hasita daude kalkulorik okerrenak egiten.

Luze gabe, premiazkoa ikusten da literatura, diskriminazio positiboa, liburutegiak, babes-sistemen hutsak... mahai gainera aterako dituen eztabaida garbia, bide hau betirako hersten bada lehenbailehen jakin dezagun zer egin horrenbeste biblioteka hutsekin. □

IKUSKIZUNAK

IMANOL AGIRRE

LURRERATZEA

«Espazio-untzi batean urte batez zoriontsu izan zaren astronauta zaitugu. Orain itzultzeko ordua heldu zaizu». Gai honek eman zion amaiera 1995eko Gipuzkoako Bertsolari Txapelketari eta gai honen laguntzarekin hasi nahi nuke nire hegada kultur orrialdeotan zehar. Begi bistakoa da taula gaineko bertsolariak izan direla azken bolada honetan ikuskaririk arrakastatsuenetakoa. Gogoratu besterik ez da azken txapelketa nagusi

siak bildu zituen ehundaka mila zaletu, 10.000 lagun zuzenean Anoetan bertan, besteak telebistaren bitartez. Aurtengo norgehiagokak izar hasi berri bat biztu du —Aitor Mendiluze—, baina ikusle-kopuru erraldoia itzali omen da.

«*ETBk programa kendu zuenetik gure irakurle-kopurua jaitsi egin da. Hemen jende askok telebistan azaltzen dena bakarrik ezagutzen du*», adierazi zuen abenduan *Argia* aldizkarian Joxean Agirrek, idazlea, kazetaria eta *Bertsolari* aldizkariaren zuzendari denak. Nolabait, bat nator berarekin. Bertsolaritza-ikuskizunaren *boom*-ean gainbehera suma daiteke eta telebistaren egungo jarrerak izan dezake honen giltza. Askorentzat pantailaratzen ez dena ez da eta gaur egun logika guztien aurka bertsolaritza lekuz kanpo dago Iurretako emisioan. Iurretako komunikabideari logika eskatzea larregi dela jakin badakigu, baina geure geureak diren espazioei arreta ez egitea etorkizunearan garesti ordainduko dugun saria izango da. Dena den, telebistak erakusten dituen *Arralde* eta futbol berdegunez gain, Euskal Herriko ikuskarien zeruan badago zer behaturik. Herri honetako ekimena bor-bor dago-eta. □

ESPAZIOKO MATXINADA

Bilboko bihotzean *big-bang* antzeko eztanda jaso da ikuskarrien munduari egunsenti berri bat eskainiz. Kafe Antzokia izeenez ezagutzen den espazioari buruz ari naiz. Gurean orain arte nekez ikus zitekeen proiektua altxatu egin da ekimen pribatuaren eskutik. New York edo Londreseko klubak ekartzen dizkigu gogora, ikuskariak plazaratzeko estilo ezberdin bat, hain zuzen ere. Batetik, edozein ikuskizun taularatzeko ohol-tza ekipatua dauka eta bestetik, ikusleentzat toki aparta, jakia eta edaria hartzeko aukerarekin. Honela, Kafe Antzokia artista guztien ikusmira bilakatu da hilabete eskas batean.

Egia esan, estreinako programazioak aztertzea merezi du. Abiapuntua abenduaren 15ean dela kontuan harturik, hasierako 40 egunetan, kultur adierazpen anitz ibili dira Bilboko taula honetan, izan ere, 6 lerrotan banatu dugu gainbegirada hau.

- Lehen mailako euskaldun musikari profesionalak: Kepa Junkerak, Ruper Ordorikak eta Anje Duhaldek aurkeztu dituzte euren azken lanak. Hauez gain, Txomin Artola, Amaia Zubiria, Natxo de Felipe, Anton Latxa eta Gari ere Antzokiaren zabalera izan ziren.

- Bertsolaritzaren adierazpen aitzindariak ere egin zitzaizkien lekuak estreinako egunean: 7 Eskale eta Sarasua anaiak. Gaur egun hainbat bertsolarik musika arloan esploradore bilakaturik Kafe Antzokian izango du non aurkeztu aurkitutakoa. Aipatutakoez gain, Maia-Maddalen eta Enbeita-Ajuria ekimen berria eta Egañaren tximeletak ere plazaratuko bide dira espazio zabal honetan.

- Nazioarteko musikari gonbidatuak: Antonio Breschi, Barry Carroll eta Joe Mc Hugh-ek ekarri zituzten Irlandako haizeak. *Word Music* mugimenduaren partaide den Antonio Breschiren sentsibiltatea izan da nazioarteko atea zabaltzeko aire ezin hobea. Italiarrarekin batera, Barry Carrol eta Joe Mc Hugh irlandar folkzaleak *hammer*, *dulcimer*, *pipe* eta *wistle* instrumentuetan aritu ziren, antzinako kulturen arteko lotura estua aldarrikatuz.

- Erdal esparruko musikaren biltokia: Angel Celada Quartet izan da lehenengoa. Jazz aitzindaria jorratzen duen laukote hau aurkeztuta, The Lords-en reage-gaua eta Platero y Turen zuzeneko diskaren grabazioa iragarri dira. Hau da, ez da euskaldunen ghettoa izateko sortua.

- Musika-talde ezezagunek ere atea irekita aurkituko dute: Laukoan Samek (jazz), Arrotzak (soul), Urrumak (folk) eta Piztiak (pop rock) talde berriak hor berpiztu dira lekuen eskasari aurre eginez. Nabarmen dezagun estilo-aniztasuna eta sortzen den klub-giroa.

- Musikaz blai izateaz aparte, ume-antzerki euskaldunak igandero izan duen topagunea ezin dugu ahaztu. Teatro-taldeen, pailazoek, txotxongiloek eta ume-musikak ez dute hutsik egin igande arratsaldeetan. Ez da erraza Bilbo hirian umeentzako euskarazko ikuskizunak ikustea eta proiektu honek hutsune honi ausardiaz erantzun dio.

Zinez, ahobete hortz uzteko moduko ikuskari-sorta. Estilo eta mintzaira askotako musika nagusitu den arren, jakin bada-kigu antzerkia eta bestelako ikuskizunak ere taularatzeko as-motan dabiltzala. Beraz, izar-molkoek baino dir-dir gehiago izan dezakeen programazio baten aurrean gaude.

«...bizia askatzea, hobetzea, edertzea da / tokian tokiko erroetan barna / unibertsalak diren ametsen gaindi». Urdinka -ra liburuskan argia ikusi dute Jose Anjel Irigarairen berba poe-tiko hauek. Olerkaria, Ez Dok Amairu-ren sortzaileetako eta abendutik aurrera Kafe Antzokiaren eszenaren lemazain dugu Na farroan sortutako kultur gizaseme xume hau. Bere hitzei jarraiki, Kafe Antzokiak euskararen unibertsaltasuna bilatzen du. Gabriel Arestiren asmo zaharra. Ametsa gauzatu egin da eta esan bezala, sekulako espazio erakargarri honek Bilboko (Euskal Herriko populazio-gunerik handiena) ikuskizunen egoe-ra iluna argitu du.

Gaur arte, Arriagak, oholtza publikoak, euskarazko espazioa bahitu zuen. Euskal sortzaileek ez zuten irtenbiderik. Europako ballet-konpainiarik eta orkestrarik onenak, Kataluniako antzer-kerik arrakastatsuen edota zarzuela eta opera izan dira egune-ko milioi bat baino gehiago xahutzen duen areto publikoaren programazio-lerronagusiak. Goi-mailako ikuskizunak ez bairik gabe baina hemengo emaitzei mespretxurik harrigarriena egin diete Arriagako kudeatzaileek eta euren ardua politikoa bermatzen duten udaleko kultur arduradunek. Egun, aurrez aurre, Bilbok eta baita Euskal Herriak ere beste erreferentzia-gune bat dauka. Erakunde publikoekin zer ikusirik ez duen espazio bat. Zabaldu berria da eta horrexegatik eginiko inbertsioa eta ikuski-zunak aukeratzeko erdua baloratzeko goiz da. Bien bitartean, gertu-gertutik jarraituko diogu kultur bizitza astindu duen es-perimentzia honi. □

ARTIZARRA

So'ik so nabigatuko dugu eta Kafe Antzokitik irten barik Ruper Ordorikaren azken birari buruz arituko naiz. Neguko

solstizioarengau magikoan jo zuen Bilbon, Mugalarien laguntzarekin. *Eta zerbait hautsi zitzaidan bihotzean, Kra!*

Crack drogaren gaineko kronikak, hain zuzen, zabaltzen du bira honen kontzertua. Kanean gora, kanean behera abiatzen den giza kronikaria da Oñatiko musikaria. Jantzeko gustatzen zaion kolorea bezalakoxea dugu maiz bere kantuen tonua. Coca Cola-ren afitxe azpian *Belauniko* negar batean dagoen gizon deslaia benetan ikusi omen zuen hiri erraldoi batean. Berak aitortu duen moduan, *Etzanda* idatzi duen lehenengo hippy-kantua da. *Trikuarena*, aldiz, Atxagaren poesiarekin berriz bat egitea da urte mordoia igaro ondoren. *Etxe aldera* bere begiek grabaturiko emigrazioaren zama goibela duen narrazio tipia da. Hamaika kantu biribil...

Bere testuetan kalitatea dastatzera ohitu gaitu. Euskal kantagintzan dugun testugilerik nabarmenena da, nire aburuz. Oroz gain, Ruperri eta bere musikari hiriko hatsa darie. Neurri handi batean, New York-era egin zuen azken bidaiaren isla da azken lan hau. Rockaren soinu-atmosfera ezberdin baten bidaia, hain zuzen. Bill Frisell NY-en grabatzen duen gitarrajole aitzindariari dion begiruneari esker ohiko rock-mugak puskatzen saiatu da eta Frisell-en ildo bereko Ben Monder iparramerikarra izan da grabazioa burutzeko gonbidatua. Zuzenean, berriz, Jabi Antoñana gasteiztarrari egoki zaio giro horren sorrera. Zuzeneko emanaldietara ere suizar erlojua bezain zehatza den Angel Celadaren bateria itzuli da. Egia esan, Mugalari guztiek ederki asko betetzen dute eginkizuna eta Ordorika eta bere banda gaur egungo taularik taula dabilen rock-proposamenik sendoenetako bat dela esan dezakegu. Sentimenduaren alderik sakonena berpizten du testu landu eta garaiko musika-tresnen bitartez. Oraingoan, komunikatzaile eta hurbil aurkitu dugu balada-egilea. Artizarraren modura, zeruan argitzen den lehen planeta, Ruper Ordorikak musikagintzari nabardurez jositako distira berezia dakarkio. □

ATMOSFERAK

Euskaldun teatroari dagokionez, nahiko adierazgarria da Azpeitian gailendu zen ikuskizuna: *Kale Gorrian*. Bizkaian sor-

tua, Zornotza herrian, urte franko antzerkigintzan jo ta su aritu den Markeliñe taldearen eskutik. Batzuentzat Zornotza hiru errepideren gurutzea baino ez da eta nekez onar dezakete bertan euskal antzerkirik onenaren egoitza dagoela. Markeliñe taldeak koherentziaren bidean nabigatu du azken hamahiru urte luze hauetan. Mimo-teknika lantzen hasi ziren eta orain ereiniko uzta bildu dute. *Kale Gorrian* hitzik gabeko kontaktuzun poetiko goibela da. Ez da mimoa, Charlie Chaplinen filme mutuak gogora ekarri arren. Ez da hutsala, gizarteko arazoak planteatzen baitira eszenatokian. Ez da saskarra, bost zentzumenetan ziztatzen diren irudiak baizik. Atmosfera atsegina eta irrigarria hasieran eta ankerra amaieran eskuratzen duen lana da. Antzerkiaren hastapenean bezalaxe, bi aktore kokatzen dira espazio huts batean. Komunikazioaren magia sortua da eta arrakastaren gakoak erritmo egokia eta antzezpenaren zehaztasuna dira.

Konpainia (proiektuak ekoizten dituen enpresa) vs. Taldea (antzerkizaleen lan amankomunean oinarrituta) planteatzen den teatro mundu honetan, Markeliñek taldearen duintasuna aldarrikatzen du marea biziaren aurka. Hartara, talde-lan honetan datza erdietsitako kalitatea. Barneko lanetan ezezik kaleko ikuskizunetan ere goia jo dute. *Armagedon* orain bost udaberri plazaratu zuten gaueko ikuskaria izan da, nire uste apalean, kalerik kale ibili den euskal proposamenik onena. Irudiaren maisuak dira eta burutzen duten oro ezuste pozgarria izan ohi da. Garai batean Euskal Herritik at aritu ziren bertan baino sarriago. Badakizue, profeta onak euren lurrean... Baina oraingoan Azpeitian ikusle eta epaimahaiaren sari nagusia bereganatu dute. Aurtengo antzerki-ikuskaririk bikainenetako bat izango dela seguru nago.□

2001 ODISEA

Etorkizunari begira hainbat gogoeta egin nahi nuke nire lehendabiziko ekarpena amaitzeko. Euskaraz sortutako ikuskizunak izan ditut hizpide lerro hauetan eta hizkuntza honek duen normalizazio ezak kultur ekinaldietan islada nabaria du.

Hau da, euskaldunon ikuskizunak ez daude inolaz ere normalizatuak.

Gaur, zinema-ekoizpenik ez da Aitorren hizkuntza zaharrean. Zulo beltz honek ba ote du irteerarik? Antzerkigintzan elebitasuna nagusitu da. Dena den, elebitasuna baino diglosia hitz egokiagoa izango litzateke. Azken batean, bi hizkuntzetan estreinatzen diren lan guztiak erdaraz (iparraldean ere hasiak dira frantsesez egiten) euskaraz baino emanaldi-kopuru handiagoan taularatzen baitira. Euskara hutsean ia ez dago talderik, Bilboko Maskarada, euskaldunon antzerkiaren ikurra hainbat eta hainbat urtetan, gaztelaniara itzultzen hasi denean. Kantagintza, berriz, egoera onean aurkitzen dugun esparru bakarra da. Inoiz baino kalitate hobea eta sekula baino oparagoa. Mestizaiak emaitza bikainak eman ditu eta bide zuzena aukeratu du aurki dugun milurtearen atarian. Euskaldunon odisea ez da makala izango. □

UNIBERTSITATEA

LONTXO OIHARTZABAL

GIPUZKOAKO UNIBERTSITATEA

Oraintsu hilabete batzuk (hiruzpalau) aitatu zen egunkarrietan eta, gipuzkoar batzuen ustez —Unibertsitateko irakasleak gehienak— Gipuzkoak *bere* unibertsitatea beharko lukeela, oraingo Euskal Herriko Unibertsitatetik bereizi eta bere buruaren jabe izanen litzatekeena. Egun batzuk baino ez zituen egin arazoak komunikabideetan. Berehala itzali zen asmoa ezagutarazteko prestatu zuten idazkiak sortu zuen iskanbilatxoa.

Kezka eta arazoa ez dira, ordea, oraintsukoak. Behin eta birritan aipatu izan dugu, gaztea eta hazkunde azkarra eta handia jasaten ari den Unibertsitatea dela Euskal Herriko hau. Hain urte gutxitan 60.000 ikasle izatera iritsi da, eta datozen